

Barn som avlidit med anledning av brott

Dödsfallsutredningar 2010–2011

Du får gärna citera Socialstyrelsens texter om du uppger källan, exempelvis i utbildningsmaterial till självkostnadspris, men du får inte använda texterna i kommersiella sammanhang. Socialstyrelsen har ensamrätt att bestämma hur detta verk får användas, enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen). Även bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten, och du måste ha upphovsmannens tillstånd för att använda dem.

ISBN 978-91-87169-00-7
Artikelnr 2012-1-38

Publicerad www.socialstyrelsen.se, januari 2012

Förord

Den 1 januari 2008 trädde lagen (2007:606) om utredningar avseende barn som har avlidit i anledning av brott m.m. i kraft. Lagen innebär att Socialstyrelsen ska genomföra en utredning när ett brott har begåtts mot ett barn och om barnet har avlidit i anledning av brottet eller det annars finns särskilda skäl att utreda barnets dödsfall.

Syftet med utredningarna är att ge underlag för förslag till åtgärder som förebygger att barn far illa samt att skapa ett system som ger förutsättningar för en långsiktig kunskapsuppbyggnad. Viktigt att poängtera är att syftet med utredningarna inte är att utreda frågor om myndigheters eller enskildas skuld eller ansvar.

Enligt förordningen (2007:748) om utredningar avseende barn som har avlidit i anledning av brott m.m. ska Socialstyrelsen redovisa sina slutsatser av utredningsverksamheten i en rapport till regeringen vartannat år. Tanken är att rapporten även ska kunna användas inom det allmänna barnavårdsarbetet inom socialtjänst, hälso- och sjukvård, skola, förskola m.fl.

Socialstyrelsen presenterar nu den andra rapporten om utredningsverksamhetens resultat.

Rapporten är skriven av Anna Ericsson i samarbete med Gunilla Cederström, Ewa Gustafsson, Maja Stenberg, Ulf Westgren och Kristina Widgren.

Håkan Ceder
Ställföreträdande generaldirektör

Innehåll

<i>Förord</i>	3
<i>Sammanfattning</i>	7
<i>Bakgrund</i>	9
<i>Utredningsverksamheten</i>	11
Omfattning	11
Metoder och arbetsätt	11
Förändrad lagstiftning	12
Underrättelseskyldigheten	12
<i>Utredningsverksamhetens slutsatser</i>	13
Inledning	13
Återkommande mönster	13
Att uppmärksamma barn	14
Lagstiftning m.m.	14
Iakttagelser i utredningarna	15
Anmälningsskyldigheten	16
Lagstiftning m.m.	16
Iakttagelser i utredningarna	17
Utredningar inom socialtjänsten	20
Lagstiftning m.m.	20
Iakttagelser i utredningarna	21
Samverkan mellan myndigheter	23
Lagstiftning m.m.	23
Iakttagelser i utredningarna	23
<i>Referenser</i>	25

Sammanfattning

Sedan lagen (2007:606) om utredningar avseende barn som avlidit i anledning av brott m.m. trädde i kraft den 1 januari 2008, har Socialstyrelsen utrett nitton dödsfall där barn har avlidit i anledning av brott. De brister i myndigheters handlande som Socialstyrelsen har iakttagit i utredningarna ligger till grund för rapporten.

Anmälningsskyldiga myndigheter uppmärksammar inte alltid ett barns utsatta situation vid vuxnas kontakter med myndigheter. Hälso- och sjukvården tar inte i tillräckligt stor utsträckning reda på om det finns barn i en vuxens patients närhet trots att de haft skyldighet att anmäla enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL. Det framgår som regel inte heller om man övervägt om en anmälan ska göras då ett barn i en utsatt situation finns i en vuxen patients närhet. Socialstyrelsen anser att hälso- och sjukvården i högre utsträckning måste ta reda på om det finns barn i en vuxen patients närhet för att kunna överväga om en anmälan till skydd för barn ska göras. Socialstyrelsen planerar att ytterligare informera hälso- och sjukvården om dess ansvar för barn i utsatta situationer.

Den anmälningsskyldighet som vissa myndigheter, anställda och privata yrkesutövare har enligt 14 kap. 1 § SoL, efterlevs inte i tillräcklig utsträckning. Brister i anmälningsskyldigheten förekommer både inom hälso- och sjukvården samt inom skolan och förskolan. Underlåtenheten att anmäla till socialnämnden kan ha bidragit till att barn inte har fått det skydd eller stöd som de haft behov av. Socialstyrelsen anser att orsaker till att efterlevnaden av anmälningsskyldigheten brister bör utredas för att hitta åtgärder som kan förbättra efterlevnaden.

När en familj med barn som behöver skydd eller stöd flyttar, har kontakten med socialtjänsten ibland avslutats och barnet har därför inte fått fortsatt skydd och stöd. Socialtjänsten måste i högre utsträckning uppmärksamma de skyldigheter den har enligt socialtjänstlagen när en familj med barn flyttar till en annan kommun.

Bristerna i barnavårdsutredningarna inom socialtjänsten har lett till att barn inte alltid har fått det skydd eller stöd de varit i behov av. Bristerna handlar om att det tagit för lång tid innan en utredning har inletts, att en inledd utredning har tagit för lång tid att slutföra och att en utredning inte har inletts trots tecken på att barnet befunnit sig i en utsatt situation. Socialstyrelsen anser att när en anmälan kommer in till socialnämnden från en anmälningsskyldig myndighet eller en annan kommun, kan nämnden i allmänhet utgå ifrån att det som kommit till nämndens kännedom genom anmälan bör föranleda någon åtgärd av nämnden. En sådan anmälan bör alltså i regel leda till att en utredning inleds omedelbart.

En fråga är också huruvida bestämmelserna om sökning och gallring av anmälningar som kommer in till socialnämnden är ändamålsenliga. Socialstyrelsen anser därför att bestämmelserna för sökning och gallring av anmälningar, i de fall det gäller barn och unga, bör ses över.

Slutligen har utredningarna visat att den lagstadgade skyldigheten för myndigheter att samverka i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa inte fungerar tillfredsställande. Det har främst handlat om samverkan mellan socialtjänst, hälso- och sjukvård, polis och skola. Det är socialnämnden som har ett förstahandsansvar för att samverkan kommer till stånd.

Förutom att utgöra ett underlag för förslag till åtgärder som förebygger att barn far illa, ska rapporten enligt propositionen Utredningar avseende barn som har avlidit i anledning av brott m.m. (prop. 2006/07:108 s. 41) kunna användas i kunskapsuppbyggnaden av det allmänna barnavårdsarbetet inom socialtjänst, hälso- och sjukvård, skola, förskola med flera.

Bakgrund

Den 1 januari 2008 trädde lagen (2007:606) om utredningar avseende barn som avlidit i anledning av brott m.m., LuB, i kraft. Lagen innebär att Socialstyrelsen ska genomföra en utredning när ett brott har begåtts mot ett barn och om barnet har avlidit till följd av brottet. Det är domstolarnas och de brottsutredande myndigheternas bedömningar som avgör om gärningen utgör ett brott. Enligt propositionen Utredningar avseende barn som har avlidit i anledning av brott m.m. (prop. 2006/07:108 s. 24f) ska därför utredningsverksamheten omfatta sådana fall där någon har fällt till ansvar för att ha orsakat ett barns död, till exempel mord, dråp, barnadråp eller vållande till annans död. Att barnet har avlidit i anledning av brottet innebär att dödsfall på grund av vanvård också ska utredas, även där ingen kunnat ställas till ansvar för barnets död utan endast för vållande till kroppsskada eller sjukdom. Till de fall som ska utredas hör även när en förälder eller annan gärningsman tagit sitt eget liv efter att ha dödat ett barn samt fall där ett barn under 15 år dödat ett annat barn. Utredningar ska också genomföras när ett brott begåtts utan att det finns någon misstänkt eller om det inte går att bevisa att den som är misstänkt begått brottet.

Av propositionen (s. 25f) framgår att Socialstyrelsen inte ska utreda fall där åklagaren lagt ned en brottsutredning av det skälet att gärningen inte utgör brott och det inte heller annars finns särskilda skäl att utreda ett barns dödsfall. Inte heller ska dödsfall utredas när det inte kan klarläggas att något brott över huvud taget har begåtts. I sådana fall läggs brottsutredningen ned med motiveringen att ”det inte kan antas att något brott som hör under allmänt åtal har förövats”.

Socialstyrelsen ska vidare genomföra en utredning när det finns särskilda skäl att utreda ett barns dödsfall. Med särskilda skäl avses enligt propositionen (s. 25) när åtal ogillas på grund av att gärningen inte är brottslig i enlighet med någon av de allmänna grunderna för ansvarsfrihet som anges i 24 kap. 1 § brottsbalken, exempelvis nödvärn. Vidare menas en situation när en domstol prövar ett åtal som avser mord på ett barn och finner att gärningspersonen på grund av psykisk sjukdom inte varit i sådan grad medveten om sitt handlande att han eller hon har haft uppsåt att döda. I dessa fall kan det inte sägas att barnet avlidit i anledning av brott men det föreligger ändå särskilda skäl att utreda dessa fall.

Ytterligare en förutsättning för att Socialstyrelsen ska genomföra en utredning är att det finns särskild anledning att anta att dödsfallet haft samband med något förhållande som har inneburit att barnet varit i behov av skydd, vilket framgår av propositionen (s. 26). Det ska finnas någon konkret omständighet som talar för att dödsfallet haft samband med att barnet varit i behov av skydd. Att utreda ärenden där barnet inte varit i behov av skydd har regeringen inte bedömt som lämpligt, inte minst med hänsyn till barnets anhöriga.

Socialstyrelsen får även utreda ärenden om barn som avlidit utomlands, om barnet varit svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige.

För att Socialstyrelsen ska få kännedom om de fall då barn avlidit i anledning av brott har polismyndigheten och åklagare enligt 4 § LuB en skyldighet att underrätta Socialstyrelsen.

Vartannat år ska Socialstyrelsen redovisa utredningsverksamheten i en rapport. Rapporten ska överlämnas till regeringen, men den ska också utformas så att den kan användas inom det allmänna barnvårdsarbetet. Rapporten ska enligt förordningen (2007:748) om utredningar avseende barn som avlidit i anledning av brott m.m. innehålla en redogörelse för verksamhetens omfattning, slutsatser som utredningsverksamheten gett upphov till och eventuella förslag på åtgärder som förebygger att barn far illa.

Socialstyrelsen presenterar nu den andra rapporten sedan lagen (2007:606) om utredningar avseende barn som avlidit i anledning av brott m.m. trädde i kraft. Eftersom utredningsverksamheten har pågått i fyra år finns det nu ett större underlag att dra slutsatser av.

Utredningsverksamheten

Omfattning

Det har kommit in tio underrättelser till Socialstyrelsen om barn som har avlidit i anledning av brott under 2010 och 2011. En av underrättelserna har inkommit från polisen medan övriga inkommit från åklagare. Av dessa tio ärenden har Socialstyrelsen beslutat att inte inleda utredning i ett av fallen på grund av att det inte gått att klarlägga att ett brott har begåtts. I ett av ärendena pågår fortfarande utredning men det som hittills framkommit utgör visst underlag till rapporten. Tre ärenden som inkom under 2009 var fortfarande under utredning när förra rapporten lämnades till regeringen 2010 och finns därför med som underlag i årets rapport.

Det innebär att tolv nya utredningar om barns dödsfall samt de sju som fanns med i förra rapporten, sammanlagt nitton utredningar, ligger till grund för de slutsatser och föreslagna åtgärder som presenteras i rapporten.

Genom kontakt med Rättsmedicinalverket har Socialstyrelsen fått uppgifter om samtliga dödsfall bland barn upp till arton års ålder under åren 2008 till och med juli 2011. Av uppgifterna framgår att Socialstyrelsen inte har fått underrättelse från polis eller åklagare i samtliga fall ett barn har avlidit med anledning av brott. Fyra fall har identifierats bland dessa där polis eller åklagare enligt lagen skulle ha underrättat Socialstyrelsen. Socialstyrelsen avser att ta in uppgifter från Rättsmedicinalverket en gång per år för att kontrollera att samtliga ärenden där polis och åklagare har underrättelseskyldighet har inkommit till myndigheten.

Metoder och arbetssätt

Syftet med utredningarna är att ge underlag för förslag till åtgärder som förebygger att barn får illa. Enligt regeringen är det angeläget att skapa ett system som ger förutsättningar för en långsiktig kunskapsuppbyggnad och som möjliggör att utifrån ett helhetsperspektiv genomföra systematiska utredningar av vissa fall där barn utsätts för brott. Genom att systematiskt analysera fall där barn har avlidit med anledning av brott, kan slutsatser dras om vilka förbättringar som är nödvändiga i det allmänna barnvårdsarbetet.

En expertgrupp bestående av personer med kompetens inom juridik, hälso- och sjukvård och socialtjänst har arbetat med ärendena och genomfört utredningarna. Expertgruppen har haft sju sammanträden vid vilka de underrättelser som kommit in till Socialstyrelsen har diskuterats och beslut har fattats om huruvida en utredning ska inledas. I de fall det beslutats att inleda utredning har kopior av handlingar från domstol, åklagare, hälso- och sjukvård, socialtjänst, förskola, skola och skolhälsovård samt polis begärts in. Expertgruppen har därefter, i enlighet med lagen, i vart och ett av ärendena försökt klarlägga

1. samtliga förhållanden som har inneburit att det avlidna barnet har varit i behov av skydd,
2. vilka åtgärder som har vidtagits för att skydda barnet och
3. vilka åtgärder som hade kunnat vidtas för att skydda barnet.

Utredningsverksamheten har framförallt bestått i att granska de handlingar som begärts in från olika myndigheter. Bakomliggande orsaker till de bedömningar myndigheterna har gjort har inte alltid gått att utläsa av dokumentationen. En annan osäkerhet i utredningsverksamheten är om Socialstyrelsen har lyckats spåra alla relevanta handlingar som rör barnet och dess familj.

Förändrad lagstiftning

Riksdagen har fattat beslut om en ändring av nu gällande lag (SFS 2011:1111, rskr 2011/12:23, prop. 2011/12:4). Till lagen ska även föras fall där kvinnor och män har avlidit med anledning av brott och gärningspersonen är en närstående eller tidigare närstående. Namnet på lagen ändras i och med det till lagen (2007:606) om utredningar avseende vissa dödsfall m.m. Den trädde ikraft den 1 januari 2012. Lagändringen innebär inga ändrade förutsättningar för utredningarna avseende barn.

Underrättelseskyldigheten

Enligt 4 § LuB är polis och åklagare skyldiga att underrätta Socialstyrelsen då ett barn har avlidit med anledning av ett brott. Socialstyrelsen bedömer sedan om övriga kriterier föreligger för att ärendet ska utredas. Socialstyrelsen kan konstatera att underrättelseskyldigheten brister hos myndigheterna och att kännedomen om lagen är begränsad, vilket även togs upp som ett problem i förra rapporten. Flertalet av underrättelserna har inkommit till Socialstyrelsen först sedan polis och åklagare har upplysts om underrättelseskyldigheten.

Under 2011 har kontakt tagits angående underrättelseskyldigheten med åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum i Göteborg med ansvar för våldsbrott och med Rikspolisstyrelsen. Båda myndigheterna har på sina interna hemsidor påmint om lagen och den underrättelseskyldighet som följer av den.

I propositionen Utredningar avseende vissa dödsfall m.m. (prop. 2011/12:4 s. 35) anges att regeringen avser att ge Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten i uppdrag att ta fram riktlinjer för hur underrättelse om dödsfallen ska lämnas till Socialstyrelsen.

Utredningsverksamhetens slutsatser

Inledning

Syftet med utredningsverksamheten är att ge underlag för förslag till åtgärder som förebygger att barn far illa och att skapa förutsättningar för en långsiktig kunskapsuppbyggnad.

Underlaget för den här rapporten utgörs av nitton ärenden som expertgruppen har granskat, sju från 2010 års rapport och tolv nya ärenden.

Det som framkommit i utredningarna under 2010 och 2011 bekräftar slutsatserna i förra rapporten [1]. Brister har förekommit i myndigheters sätt att uppmärksamma barns situation vid vuxnas kontakter med myndigheter. Den i lag reglerade anmälningsskyldigheten har inte efterlevts i tillräcklig utsträckning vilket har medfört att socialnämnden inte alltid fått kännedom om de barn som kan ha varit i behov av skydd eller stöd. När socialnämnden har fått kännedom om att ett barn kan behöva skydd eller stöd har en utredning inte alltid inletts. När barnavårdsutredningar har inletts har det också förekommit brister i utredningsarbetet vilket lett till att barn inte alltid har fått det skydd eller stöd de varit i behov av.

Socialstyrelsens slutsatser grundar sig på de brister utredningsverksamheten har funnit i de granskade ärendena. Ärendena skiljer sig från varandra och varje brist förekommer i ett eller flera ärenden. Det kan således vara ett, två eller flera ärenden som ligger till grund för de iakttagelser som presenteras i rapporten.

Underlaget för förra rapporten var inte tillräckligt för att Socialstyrelsen skulle kunna föreslå några åtgärder. Med fler ärenden byggs kunskapsunderlaget gradvis upp och förutsättningarna för att ge förslag till åtgärder som kan förebygga att barn far illa ökar. Utredningsverksamheten har identifierat områden som behöver ses över eller utredas för att se vilka åtgärder som kan vara aktuella för att komma tillrätta med de problem och brister som förekommer.

Några av de områden som tas upp i rapporten och där utredningsverksamheten har visat att det förekommit brister, omfattas av Barnskyddsutredningens betänkande (dir. 2007:168) [2].

Förutom att utgöra ett underlag för förslag till åtgärder som förebygger att barn far illa, ska rapporten enligt propositionen Utredningar avseende barn som har avlidit i anledning av brott m.m. (prop. 2006/07:108 s. 41) kunna användas i kunskapsuppbyggnaden av det allmänna barnavårdsarbetet inom socialtjänst, hälso- och sjukvård, skola, förskola med flera.

Återkommande mönster

I de utredda ärendena har vissa mönster ofta återkommit hos de berörda familjerna. Det ska dock inte tolkas som att om dessa mönster finns i en fa-

milj, innebär det en ökad risk generellt för att dödligt våld mot barn kan förekomma.

Varierande grad av psykisk ohälsa hos gärningspersonen har varit vanligt förekommande i de ärenden utredningsverksamheten granskat. Besvären kan ha funnits sedan lång tid tillbaka. Ett annat tydligt mönster som framträtt är social isolering och ensamhet. Familjen, eller någon av föräldrarna, förefaller ha varit socialt isolerade och utan välfungerande sociala nätverk.

Ett annat mönster som framträtt är att barnets föräldrar separerat och att en vårdnadstvist inletts eller att andra problem funnits i förhållandet, som otrohet, svartsjuka eller att en ny partner kommit in i familjen. Ekonomiska problem och arbetslöshet har också funnits med i de utredda ärendena.

Att uppmärksamma barn

Lagstiftning m.m.

En ny strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige antogs under våren 2010 i propositionen Strategi för att stärka barns rättigheter i Sverige (prop. 2009/10:232). Strategin ska vara en utgångspunkt för offentliga aktörer på statlig och kommunal nivå som i sina verksamheter ska säkerställa de rättigheter barn har. Den innehåller ett antal principer, bland annat att all lagstiftning ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen, att barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem, att beslutsfattare och yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i sina verksamheter och att aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan.

När åtgärder rör barn ska socialnämnden, enligt 1 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, särskilt beakta vad hänsynen till barnets bästa kräver. Det innebär att socialnämnden ska anlägga ett barnperspektiv i varje beslut som rör ett barn och ett beslut måste grunda sig på en bedömning om vad som är bäst för just det barnet. Enligt propositionen Ändring i socialtjänstlagen (prop. 1996/97:124 s. 100) betyder barnperspektivet även att ett barns situation bör uppmärksammas när en vuxen person vänder sig till socialtjänsten.

Enligt 2 f § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), HSL, har hälso- och sjukvården ett ansvar för barn i utsatta situationer och har därmed en viktig roll vad gäller att uppmärksamma och anmäla kännedom om sådant som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Av propositionen Vissa psykiatrifrågor m.m. (prop. 2008/09:193 s. 11) framgår att det gäller både när barnet är patient och när barnets föräldrar för egen del vänder sig till hälso- och sjukvården.

Den 1 januari 2010 infördes bestämmelser i 2 g § HSL och i 6 kap. 5 § patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL, som syftar till att förtydliga hälso- och sjukvårdens ansvar för barn i utsatta situationer. Bestämmelserna innebär att barns behov av information, råd och stöd särskilt ska beaktas av hälso- och sjukvården och dess personal om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med har en psykisk sjukdom eller en psykisk funktionsnedsättning, har en allvarlig fysisk sjukdom eller skada eller är missbrukare av alkohol eller annat beroendeframkallande me-

del. Detsamma gäller om ett barns förälder plötsligt avlider. Den ändrade lagstiftningen gäller även de späda barnen, men när det gäller dem är fokus mer på stöd till barnet än information och råd [3]. För att informera hälso- och sjukvård, kommuner, enskilda verksamheter med flera om den nya lagstiftningen gav Socialstyrelsen ut ett meddelandeblad i juli 2010 om hälso- och sjukvårdens ansvar för information, råd och stöd till vissa barn [4]. Sedan 2011 har Socialstyrelsen regeringens uppdrag, inom ramen för ANDT-strategin, att leda, samordna och stimulera ett nationellt utvecklingsarbete av stöd till barn i familjer med missbruk, psykisk sjukdom, psykisk funktionsnedsättning eller där våld förekommer [5]. En del i uppdraget (dnr 5.3-37720/2011) är att stödja hälso- och sjukvården att genomföra de nya bestämmelserna enligt 2 g § HSL och 6 kap. 5 § PSL, om hälso- och sjukvårdens ansvar att ge barn i utsatta situationer information, råd och stöd.

lakttagelser i utredningarna

Socialstyrelsen har i sin utredningsverksamhet sett att anmälningsskyldiga myndigheter inte i tillräcklig utsträckning tar reda på om det finns barn i en vuxens närhet, trots att den vuxnas problem är av den karaktären att det kan innebära att ett barn som lever med den vuxna kan behöva skydd eller stöd.

Utredningarna har visat att när en vårdnadshavare eller en annan person i barnets närhet varit i kontakt med hälso- och sjukvården på grund av psykisk sjukdom, framgår det inte av dokumentationen om vården har tagit reda på om det funnits barn i den vuxnas närhet. I andra ärenden kan hälso- och sjukvården ha haft kännedom om att det har funnits barn i den vuxnas närhet men ändå inte uppmärksammat barnets utsatta situation och, så vitt framgår, övervägt om en anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL ska göras.

Enligt 2 g § HSL ska hälso- och sjukvården beakta barns behov av information, råd och stöd om barnets förälder eller annan vuxen som barnet varaktigt bor med till exempel har en psykisk störning, allvarlig fysisk sjukdom eller skada eller är missbrukare. Av bestämmelsen följer att hälso- och sjukvården måste ta reda på om det finns barn i den vuxnas närhet när informationsskyldighet råder. Enligt både 2 f § HSL, som är kopplad till 14 kap. 1 § SoL, och enligt 2 g § HSL har hälso- och sjukvården alltså en skyldighet att när situationen är som beskrivs i bestämmelserna ta reda på om det finns barn i den vuxnas närhet.

Sammanfattningsvis finner Socialstyrelsen följande:

- Hälso- och sjukvården har inte i tillräcklig utsträckning tagit reda på om vuxna har barn i sin närhet, trots att situationen har varit sådan att de haft skyldighet att överväga om en anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL ska göras.
- Hälso- och sjukvården har inte i tillräcklig utsträckning tagit reda på om det funnits barn i en vuxens närhet, trots att situationen har varit sådan att de varit skyldiga att ge barnet information, råd och stöd enligt 2 g § HSL.

Socialstyrelsen ser behov av följande åtgärder:

- Hälso- och sjukvården måste i högre utsträckning ta reda på om det finns barn i en vuxen patients närhet för att kunna överväga om en anmälan en-

ligt 14 kap. 1 § SoL ska göras, och om den har en skyldighet att ge barnet information, råd och stöd enligt 2 g § HSL. Socialstyrelsens pågående uppdrag med att stödja hälso- och sjukvården att genomföra bestämmelserna om dess ansvar för att ge barn i utsatta situationer information, råd och stöd kan bidra till detta.

Anmälningsskyldigheten

Lagstiftning m.m.

Enligt 14 kap. 1 § första stycket SoL bör var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd anmäla detta till socialnämnden. Av 14 kap. 1 § andra stycket SoL anges att myndigheter som arbetar med barn och ungdomar samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Det gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter samt dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.

Vidare anges i 14 kap. 1 § fjärde stycket SoL att myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som omfattas av anmälningsskyldigheten är skyldiga att lämna alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av barns behov av skydd till socialnämnden.

Anmälningsskyldigheten är ett viktigt instrument för att socialnämnden ska få vetskap om barn som riskerar att fara illa och för att den ska kunna fullfölja sitt ansvar att verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga förhållanden enligt 5 kap. 1 § SoL.

Enligt propositionen Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m. (prop. 2002/03:53 s. 63) har regleringen av anmälningsskyldigheten i socialtjänstlagen ansetts otillräcklig för att den ska fungera på ett tillfredsställande sätt. Många verksamheter som möter barn, t.ex. förskolan, skolan, barnhälsovården, barnsjukvården och tandvården, känner inte alltid till bestämmelserna i SoL. För att förtydliga dessa verksamheters ansvar har hänvisning till 14 kap. 1 § SoL införts i den lagstiftning som reglerar dessa verksamheter, bland annat 2 f § HSL, 29 kap. 13 § skollagen (2010:800), 3 § tandvårdslagen (1985:125) och 3 § polislagen (1984:387).

För att öka kunskapen om skyldigheten att anmäla till socialnämnden och för att öka benägenheten att anmäla har Socialstyrelsen tagit fram allmänna råd (SOSFS 2003:16) Anmälan om missförhållanden enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och en kompletterande handbok [6]. Av de allmänna råden framgår att socialnämnden bör informera allmänheten, myndigheter och yrkesverksamma om anmälningsskyldigheten och om socialtjänstens arbetssätt. Vidare framgår att det bör finnas rutiner för hur en anmälan ska göras och att en skriftlig bekräftelse bör skickas till anmälaren där det framgår att anmälan har tagits emot och av vem. Verksamheter inom hälso- och sjukvården ska ha rutiner för anmälan i enlighet med 4 kap. 2 §

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

Socialstyrelsen har under 2011 haft i uppdrag av regeringen att genomföra en undersökning om anmälningar inom den sociala barn- och ungdomsvården. Undersökningen omfattar bland annat antal anmälningar som inkommit till socialnämnderna, fördelning av olika typer av ärenden och regionala skillnader. Undersökningen är ett led i att utreda förutsättningarna för samt behovet av att införa statistik om anmälningar. Redovisningen av uppdraget förväntas inte omfatta den anmälningsskyldighet som vissa myndigheter, anställda och privata yrkesutövare har enligt 14 kap. 1 § SoL.

Det är barnets behov som ska vara utgångspunkten i en anmälningssituation. Det behöver alltså inte vara klarlagt att socialnämnden behöver ingripa till skydd för ett barn utan det är en möjlighet att erbjuda barnet och familjen stöd och hjälp. Anmälningsskyldigheten som vissa myndigheter, anställda och privata yrkesutövare har är absolut. Enligt 14 kap. 1 § SoL ska en anmälan göras då anmälningsskyldiga får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Som framgår av propositionen Ändring i socialtjänstlagen (prop. 1996/97:124 s. 104) ska även svårbedömda och obestyrkta uppgifter anmälas om de tyder på att ett barn kan vara i behov av skydd eller stöd. Det åligger därefter socialnämnden att utreda ärendet och ta ställning till om, och i så fall vilka, åtgärder som bör vidtas. Anmälningsskyldigheten gäller inte bara då socialnämnden kan behöva ingripa med tvångsåtgärder, utan över huvudtaget vid brister i omsorgen om barnet eller något annat som kan innebära fara för barnets hälsa och utveckling [6].

Det ska också understrykas att alla verksamheter inom en socialnämnd har skyldighet att vidarebefordra uppgifter om barn och unga som är i behov av skydd eller stöd till den enhet som tar emot anmälningar rörande barn [6].

lakttagelser i utredningarna

Anmälan från hälso- och sjukvården

I förra rapporten var en av slutsatserna att anmälningsskyldigheten inte efterlevdes i tillfredsställande utsträckning. Socialstyrelsen kan utifrån utredningarna som nu har genomförts se att anmälningsskyldigheten även fortsättningsvis har brustit inom hälso- och sjukvården. Bristerna förekommer både när vården har haft kontakt med barnet direkt och när en vuxen har haft kontakt med vården och det har funnits barn i den vuxna patientens närhet. Det har i aktuella ärenden främst gällt inom psykiatrin men även inom primärvården, barnhälsovården och mödrahälsovården.

Socialstyrelsen har sett exempel på när hälso- och sjukvården är osäker på huruvida dess misstanke att ett barn far illa är tillräckligt underbyggd. Detta har lett till att en utredning om en anmälan ska göras har förts vidare till en annan enhet inom hälso- och sjukvården för ett ställningstagande. Konsekvensen har blivit att en anmälan har fördröjts. En sådan misstanke ska, även om uppgifterna är svårbedömda och obestyrkta, anmälas till socialnämnden och det åligger därefter nämnden att utreda ärendet. Detta hindrar emellertid inte att hälso- och sjukvården fortsätter med en medicinsk utred-

ning om misstanke om barnmisshandel enligt de rutiner som finns inom sjukvården.

Utredningarna har i regel inte kunnat visa vad det beror på att hälso- och sjukvården inte har anmält när ett barn kan misstänkas fara illa. En anledning, som även diskuterats i andra sammanhang, kan vara den lojalitetskonflikt som upplevs kunna uppstå mellan hälso- och sjukvårdspersonalen och den vuxna patienten eller barnets familj.

En annan anledning kan vara att personalen inte upplever att de får någon återkoppling på anmälan de gjort och vad som händer i ärendet. Socialstyrelsen vill därför betona möjligheten som en myndighet inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten har enligt 25 kap. 12 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, att i vissa fall lämna uppgifter till en annan sådan myndighet om det behövs för att ge barnet nödvändig vård, behandling eller annat stöd. Detsamma gäller uppgift om en gravid kvinna eller någon närstående till henne, om uppgiften behöver lämnas för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet.

Anmälan från skola och förskola

I utredningsverksamheten har framkommit att även skola och förskola behöver vara mer uppmärksamma på när ett barn kan behöva skydd, stöd eller hjälp och att de i större utsträckning måste efterleva skyldigheten att anmäla om ett barn misstänks fara illa enligt 14 kap. 1 § SoL.

Erfarenheter visar att benägenheten att anmäla ökar om socialnämnden lämnar någon form av återkoppling till anmälaren [6]. Enligt Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2003:16) bör socialnämnden bekräfta till anmälaren att anmälan har tagits emot, av vem och telefonnummer till denne. Däremot hindrar den starka socialtjänstsekretessen enligt 26 kap. 1 § OSL, i regel socialnämnden från att lämna ut uppgifter om enskilda personliga förhållanden. Socialnämnden kan endast med samtycke av föräldrarna, eller i förekommande fall den unge, lämna ut uppgifter från utredningen.

Barnskyddsutredningen tar upp problemet med återkoppling till anmälaren från socialtjänsten. Bristen på återkoppling är det som oftast tas upp som anledning när efterlevnaden av anmälningsskyldigheten ifrågasätts [2]. Barnskyddsutredningen anser i sitt förslag att socialnämnden ska vara skyldig att informera anmälaren om nämnden beslutar att inleda eller inte inleda utredning, då anmälaren begär det. I sitt remissvar tillstyrkte Socialstyrelsen förslaget med hänvisning till behovet av fortsatt uppmärksamhet på barnets situation och vill åter framhålla vikten av detta.

Att föra vidare information inom socialtjänsten

Olika verksamheter inom socialtjänsten har skyldighet att vidarebefordra uppgifter om barn och unga som är i behov av skydd eller stöd till den enhet som tar emot anmälningar rörande barn [6].

Utredningsverksamheten har visat att det inom familjerätten är viktigt att man vid vårdnads-, umgänges- och boendeutredningar fångar upp risker kring barnen och efterlever skyldigheten att föra vidare information om barn och unga som är i behov av skydd eller stöd till den enhet som tar emot an-

mälningar och gör barnavårdsutredningar. Förutom i en vårdnads-, boende- och umgängesutredning, omfattar det alla typer av ärenden inom socialtjänsten som gäller ett barn eller en vuxen person med barn i sin närhet.

Att flytta mellan kommuner och landsting

I utredningsverksamheten har det framkommit att anmälningsskyldigheten inte alltid efterlevs när en familj som har behov av insatser till skydd eller stöd för ett barn flyttar till en annan kommun och behovet av insatsen kvarstår. Det finns en risk att en pågående beslutad insats i en utflyttningsskommun avslutas i samband med att familjen flyttar och inte återupptas i inflyttningsskommunen. Det är viktigt att den nya kommunen får del av informationen om barnet och dess familj som finns i utflyttningsskommunen vid bedömning av behov av skydd och stöd.

Enligt 2 a kap. 1 § SoL är det den kommun där den enskilde vistas som har ansvaret för att han eller hon får det stöd och den hjälp som han eller hon behöver. När en familj har flyttat är det socialtjänsten i den nya kommunen som ansvarar för att familjen får stöd och hjälp. Enligt 11 kap. 4 § första stycket SoL är en socialnämnd som har inlett en utredning till ett barns skydd eller stöd skyldig att slutföra den och fatta beslut i ärenden även om barnet flyttar. Som anges i 11 kap. 4 § andra stycket SoL kan utredningen emellertid flyttas över om den nya kommunen samtycker. I samband med ändringarna i socialtjänstlagen som trädde ikraft den 1 maj 2011 förtydligades bosättningskommunens ansvar för stöd- och hjälpinsatser, oavsett om den enskilde vistas i bosättningskommunen eller tillfälligt vistas i en annan kommun. Vistelsekommunen kan då i vissa fall bli skyldig att bistå med utredning och att verkställa beslut om en insats [7].

Ansvaret för redan beviljade insatser till barnet eller föräldrarna kvarstår enligt 2 a kap. 10-12 §§ SoL hos den gamla kommunen tills beslutet upphör att gälla, eller ärendet flyttas över till den nya kommunen. Detta förutsätter dock, i de fall insatserna är frivilliga, att vårdnadshavaren fortfarande vill ha stöd och hjälp.

Socialnämnden i den kommun som familjen flyttar från har enligt 14 kap. 1 § SoL en skyldighet att anmäla till den nya vistelsekommunen om nämnden där kan behöva ingripa till ett barns skydd. Är det en pågående insats som avbryts vid flytten är det viktigt att kommunen överväger om det är en anmälningssituation. Även andra anmälningsskyldiga myndigheter och personer, såsom hälso- och sjukvården och skolan, har en skyldighet att anmäla till den nya kommunen om de misstänker att nämnden kan behöva ingripa till barnets skydd.

Då utredningsverksamheten har visat att det i flera av de utredda ärendena förekommit att familjen har flyttat upprepade gånger under en relativt kort period är det viktigt att betona socialnämndens skyldighet att anmäla till den nya kommunen om nämnden där kan behöva ingripa till ett barns skydd. Det är då viktigt att den nya kommunen får del av informationen om barnet och dess familj som finns i utflyttningsskommunen vid bedömningen av behov av skydd och stöd.

Sammanfattningsvis finner Socialstyrelsen följande:

- Det föreligger brister i efterlevnaden av anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL.
- Underlåtenhet att anmäla kan i vissa fall ha bidragit till att barn inte fått det stöd och skydd som de haft behov av.
- Hälso- och sjukvården ska göra en anmälan till socialnämnden om förhållandena enligt 14 kap. 1 § SoL är uppfyllda, och inte utreda om en anmälan ska göras eller inte.
- När en familj med barn flyttar är det viktigt att socialnämnden enligt 11 kap. 4 § SoL slutför en *pågående utredning* och fattar beslut. Om den nya kommunen samtycker till att ta över utredningen så kan den överlämnas.
- När en familj med barn flyttar är det viktigt att socialnämnden enligt 2 a kap. 10 § SoL slutför en *pågående insats*. I vissa situationer är det möjligt att lämna över ärendet till den nya kommunen efter samtycke.
- När en familj med barn flyttar ska socialnämnden i den kommun familjen flyttar från enligt 14 kap. 1 § SoL anmäla till den nya kommunen om socialnämnden där kan behöva ingripa till ett barns skydd eller stöd.

Socialstyrelsen ser behov av följande åtgärder:

- Orsaker till att efterlevnaden av anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL brister bör utredas för att hitta åtgärder som kan förbättra efterlevnaden.

Utredningar inom socialtjänsten

Lagstiftning m.m.

Enligt 11 kap. 1 § SoL ska socialnämnden utan dröjsmål inleda en utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden. Att en utredning ska inledas ”utan dröjsmål” kan ha olika innebörd beroende på vad saken gäller. Det finns således inte någon tidsgräns angiven i lag eller förarbeten.

Socialstyrelsen har gett ut föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2006:5) om dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser enligt SoL, LVU, LVM och LSS, och en handbok som generellt rör frågor om handläggning och dokumentation inom socialtjänsten [8]. Dessutom har Socialstyrelsen utarbetat allmänna råd (SOSFS 2006:12) om handläggning och dokumentation av ärenden som rör barn och unga och en kompletterande handbok [9].

Innan en utredning inleds bör en bedömning göras, en så kallad förhandsbedömning, av om påstådda sakförhållanden kan leda till någon åtgärd av nämnden. Det finns inga bestämmelser om hur lång tid det får ta innan nämnden tar ställning till att inleda eller inte inleda en utredning. En förhandsbedömning får dock inte dra ut på tiden, eftersom en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL ska inledas ”utan dröjsmål”. När det gäller anmälningar som rör barn är det ytterst allvaret i anmälan som avgör hur skyndsamt en förhandsbedömning ska göras. En förhandsbedömning av en anmälan om att

ett barn far illa och behöver skydd kan behöva göras omedelbart, medan andra anmälningar inte är lika brådskande [9].

Som underlag för förhandsbedömningen får socialnämnden hämta in uppgifter som tidigare är känt om barnet eller familjen inom den egna socialtjänsten. Socialnämnden kan ta kontakt med anmälaren för att få förtydliganden och med den eller de personer som anmälan rör för att informera om innehållet i anmälan och ge personen möjlighet att bemöta uppgifterna. Om uppgifter hämtas in från utomstående personer har däremot en utredning inletts [9].

Om bedömningen leder till ett ställningstagande att inleda en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL ska beslutet dokumenteras enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2006:5). Ett beslut att inleda en utredning ska fattas skyndsamt efter avslutad förhandsbedömning och utredningsarbetet påbörjas [8]. En utredning till skydd eller stöd för ett barn ska enligt 11 kap 2 § andra stycket SoL vara slutförd senast inom fyra månader.

Även ett ställningstagande om att en utredning inte ska inledas, ska dokumenteras enligt SOSFS 2006:5. Av dokumentationen ska vidare framgå datum, en motivering till ställningstagandet samt namn och befattning på den person som gjort ställningstagandet. Om en utredning inte inleds läggs handlingen till barnets personakt om det finns en sådan. I annat fall ska den diarieföras och sättas i en pärm eller motsvarande för handlingar som inte lett till något ärende hos nämnden [9].

Av Socialstyrelsens tillsynsrapport 2011 över hälso- och sjukvården och socialtjänsten framkommer att det i många kommuner finns problem med långa handläggningstider för ett ställningstagande till om en utredning ska inledas. Skäl till detta som nämns är att det ibland görs en mindre utredning av barnets situation inom förhandsbedömningen, vilket medför att en utredning inte kan inledas utan dröjsmål. Ett annat skäl är att en anmälan blir liggande på grund av tidsbrist. Det förekommer också att dokumentationen inte sköts på ett korrekt sätt, bland annat saknas motiveringen till varför en utredning inte inleds [10].

I tillsynen framkommer också att socialtjänsten i flera kommuner är passiv och inte inleder utredning trots att barnet lever i en utsatt situation och kan antas behöva insatser. Dessutom är utredningstiderna i många kommuner alltför långa [10].

Enligt Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2006:12) bör en utredning till skydd eller stöd för ett barn ha en klar inriktning på barnets situation, hans eller hennes behov och hur dessa tillgodoses. Uppgifter till utredningen bör hämtas in på ett strukturerat sätt utifrån kunskap och beprövad erfarenhet. Exempel på ett sådant strukturerat sätt kan vara att använda BBIC, Barns behov i centrum.

lakttagelser i utredningarna

Av de genomförda utredningarna kan Socialstyrelsen konstatera att brister har förekommit i socialtjänstens handläggning av ärenden. Bristerna handlar om att det tagit för lång tid innan en utredning har inletts, att en inledd utredning tagit för lång tid att slutföra och att en utredning inte har inletts trots tecken på att barnet befunnit sig i en utsatt situation. Utredningsverksamhe-

ten har också visat att man inom socialtjänsten inte alltid sätter barnets bästa i fokus.

Socialstyrelsen vill betona vikten av att socialnämnden, enligt 11 kap. 1 § SoL, utan dröjsmål inleder en utredning när den får kännedom om sådana förhållanden som innebär att ett barn kan ha behov av insatser från nämnden. Av det följer att en förhandsbedömning inte får dra ut på tiden så att en utredning skjuts upp. När en anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL kommer in till socialnämnden från en anmälningsskyldig myndighet, anställda på sådan myndighet eller en annan kommun, kan nämnden i allmänhet utgå ifrån att det som kommit till nämndens kännedom genom anmälan bör föranleda någon åtgärd av nämnden. En sådan anmälan bör alltså i regel leda till att en utredning inleds omedelbart.

En fråga som kommit upp i utredningsverksamheten är om det funnits ställningstaganden om att inte inleda utredning för de aktuella barnen. När det inte finns en personakt för barnet eller familjen sätts anmälan med ställningstagande in i en pärm. Handlingarna i pärmar går inte att söka på person utan sitter i kronologisk ordning. Handlingarna omfattas inte heller av gallringsbestämmelserna i 12 kap. 1 § SoL. Tidpunkten för när dessa handlingar rensas bort varierar mellan kommuner. Det innebär att det inte varit möjligt för utredningsverksamheten att ta del av anmälningar som inte lett till utredning. Likaså är det osäkert om det funnits registrerade anmälningar om ett barn eller familj, där det beslutats om att inleda utredning, som sträcker sig längre tillbaka än fem år eftersom sådana handlingar i regel ska rensas bort fem år efter det att sista anteckningen gjorts i akten.

Ur ett barnperspektiv kan informationen i anmälningar som inte lett till utredning såväl som anmälningar som lett till utredning och är äldre än fem år, ha betydelse då ett ärende hos socialtjänsten aktualiseras.

Sammanfattningsvis finner Socialstyrelsen följande:

- Barnavårdsutredning har efter att en anmälan kommit in inte alltid inletts trots att behov av skydd eller stöd för barnet kan ha funnits.
- Barnavårdsutredning har inte alltid inletts utan dröjsmål trots att behov av skydd eller stöd för barnet kan ha funnits.
- Barnavårdsutredning har i vissa fall tagit orimligt lång tid och inte slutförts inom de enligt lag fastställda fyra månaderna som den i regel ska.

Socialstyrelsen ser behov av följande åtgärder:

- När en anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL kommer in till socialnämnden från en anmälningsskyldig myndighet, anställda på sådan myndighet eller en annan kommun, kan nämnden i allmänhet utgå ifrån att det som kommit till nämndens kännedom genom anmälan bör föranleda någon åtgärd av nämnden. En sådan anmälan bör alltså i regel leda till att en utredning inleds omedelbart.
- Bestämmelserna om sökning och gallring av anmälningar till socialnämnden när det gäller barn och unga bör ses över för att se om de är ändamålsenliga.

Samverkan mellan myndigheter

Lagstiftning m.m.

Det finns en lagstadgad skyldighet för myndigheter att samverka enligt 6 § förvaltningslagen (1986:223) och en särskild skyldighet att samverka i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa. Detta framgår av 1 kap. 2 a § skollagen, 3 § polislagen, 2 f § HSL, 6 kap. 5 § PSL samt 3 kap. 4 och 5 §§ och 5 kap. 1 a § SoL. Skyldigheten att samverka gäller även enskilt bedriven sjukvård, förskola, skola och skolbarnomsorg. Samverkan ska också ske med organisationer och andra som berörs. Det är socialnämnden som har ett förstahandsansvar för att samverkan kommer tillstånd. Samverkan kan ske både på en övergripande nivå och i enskilda ärenden.

Enligt 25 kap. 12 § OSL kan en myndighet inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten i vissa fall lämna uppgifter till en annan sådan myndighet om det behövs för att ge barnet nödvändig vård, behandling eller annat stöd. Detsamma gäller uppgift om en gravid kvinna eller någon närstående till henne, om uppgiften behöver lämnas för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet.

För att utveckla och förbättra samverkan mellan myndigheter rörande barn som far illa eller riskerar att fara illa har Socialstyrelsen tillsammans med Myndigheten för skolutveckling och Rikspolisstyrelsen tagit fram en nationell strategi för samverkan [11]. Den är tänkt att fungera som ett stöd i arbetet för en långsiktig och stabil samverkan på lokal och regional nivå.

Socialstyrelsen gjorde under 2008–2009 en nationell tillsyn av den specialiserade barn- och ungdomspsykiatrien och den icke specialiserade vården för barn och ungdomar med psykisk ohälsa, det vill säga vårdcentraler, BVC, ungdomsmottagningar och skolhälsovård [12].

Av tillsynen framkommer att det är oklart vem som har ansvar för barn och unga över sex år med psykisk ohälsa. För barn upp till sex år har BVC det primära ansvaret. Psykisk ohälsa hos barn och ungdomar över sex år uppmärksammas enligt rapporten delvis av skolhälsovård och ungdomsmottagningar, men sällan av vårdcentraler. Skolhälsovården och ungdomsmottagningarna har också insatser för att tidigt upptäcka psykisk ohälsa, men skolhälsovården har inget behandlingsansvar. Många vårdcentraler anser sig inte ha något ansvar för barn och ungdomar med psykisk ohälsa utan ägnar sig i huvudsak åt somatisk vård och behandling.

Socialstyrelsen betonar i rapporten allvaret i de brister som finns när det gäller ansvar och samverkan i stödet till barn och unga med psykisk ohälsa. Det är de mest utsatta barnen och ungdomarna som på så sätt riskerar att inte få den hjälp de behöver. Kravet på processer och rutiner för samverkan framgår av 4 kap. 6 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

lakttagelser i utredningarna

Socialstyrelsen kan i utredningsverksamheten se att det har förekommit samverkan mellan myndigheter, men också att samverkan har saknats trots att behovet av att samverka har funnits. Det har främst handlat om behov av samverkan mellan socialtjänst, hälso- och sjukvård, polis och skola.

Sammanfattningsvis finner Socialstyrelsen följande:

- Samverkan mellan myndigheter har saknats i vissa av ärendena trots att behov har funnits.
- När samverkan har förekommit har barnet i vissa fall ändå inte fått det stöd han eller hon har haft behov av.

Referenser

---

1. Socialstyrelsen. När det som inte får hända ändå inträffar. Den första rapporten om utredningar avseende barn som har avlidit i anledning av brott. 2010.
2. Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU). Betänkande av barnskyddsutredningen (SOU 2009:68).
3. Allmänna barnhusen. Det späda barnet som anhörig. 2010.
4. Socialstyrelsen. Hälso- och sjukvårdens ansvar för information, råd och stöd till vissa barn under 18 år. Meddelandeblad. Nr 4/2010.
5. Socialstyrelsen, Statens folkhälsoinstitut. Stöd för barn i familjer med missbruk m.m. Genomförandeplan för nationellt utvecklingsarbete 2011-2014. 2011.
6. Socialstyrelsen. Anmälningsskyldighet om missförhållanden som rör barn. 2004.
7. Socialstyrelsen. Meddelandeblad. Nr 3/2011.
8. Socialstyrelsen. Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten. 2010.
9. Socialstyrelsen. Barn och unga i socialtjänsten. Utredda, planera och följa upp beslutade insatser. 2006.
10. Socialstyrelsen. Tillsynsrapport 2011. Hälso- och sjukvård och socialtjänst. 2011.
11. Socialstyrelsen. Strategi för samverkan i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa. 2007.
12. Socialstyrelsen. Barn och ungdomar med psykisk ohälsa – Vem tar hand om dem? 2010.